

Юридичні науки

Барков Єгор Олексійович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

***Анотація.** Україна на шляху до демократії відступила від покарання у вигляді смертної кари. Натомість, активно впроваджує довічне позбавлення волі, як один із видів кримінального покарання. Проте практика застосування даного виду покарання викликає низку серйозних проблем.*

***Ключові слова:** довічне позбавлення волі, кримінальне покарання, засуджені жінки.*

Постановка проблеми. Рішення про введення довічного позбавлення волі та скасування смертної кари було прийняте без належного правового оформлення й створення необхідної для виконання даного покарання матеріальної бази. Тому, це спричинило низку серйозних проблем та суперечок, щодо застосування довічного позбавлення волі до окремих категорій осіб.

Мета даної статті полягає у дослідженні та аналізі сучасного стану та особливості виконання довічного позбавлення волі, визначити актуальність проблематики, а також виділити основні напрямки її вирішення.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Правові питання та особливості виконання покарання у виді довічного позбавлення волі розглядали у своїх дослідженнях багато

учених, серед них К. Автухов, О. Беца, М. Романов, О. Степанюк, Є. Бараш, А. Геля, Н. Максимова та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Довічне позбавлення волі є одним із видів кримінального покарання. Ще донедавна найбільш суворим видом покарання в українському кримінальному законодавстві була смертна кара, тобто позбавлення людини найдорожчого, що в неї є – життя. Натомість, такий вид покарання суперечить Загальній декларації прав людини та Конституції України. Які закріплюють положення, згідно з якими кожна людина має право на життя та воно визнається найвищою соціальною цінністю в Україні. Отже, на сьогоднішній день, найсуворіший вид покарання в Україні, що прийшов на заміну смертній карі – довічне позбавлення волі. Воно встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у передбачених випадках, якщо суд не вважає за можливе призначити позбавлення волі на певний строк. Довічне позбавлення волі не застосовується до осіб, які вчинили злочин у віці до 18 років і до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, які біли в стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку [1].

Особи, засуджені до довічного позбавлення волі, не підлягають умовно-дostroковому чи достроковому звільненню від цього покарання. Кримінальний-виконавчий кодекс України передбачає можливість подання клопотання засудженим про його помилування після відбуття ним не менше двадцяти років призначеного покарання [2]. Відповідно до конституційного розподілу повноважень органів державної влади, виключне право здійснювати помилування засуджених осіб має Президент України. Варто зазначити, що реального механізму звільнення, зокрема умовно – достроково, такої категорії засуджених немає. Хоча в разі застосування прогресивної системи відбування покарання можливості помилування (дострокового звільнення) є. З одного боку, це свідчення

гуманності суспільства, що дає злочинцю, який хоче повернутися до нормального життя, ще один шанс, з другого – бажаною перспективою для нього, що буде спонукати засудженого до відповідної правомірної поведінки під час відбування обов'язкового терміну покарання [3].

Головним елементом ефективної політики у сфері довічного позбавлення волі є розроблення справедливої, добре обміркованої та гуманної процедури, що дозволить оцінити того чи іншого довічно ув'язненого до виходу на свободу. Для дієвості такого механізму необхідно мати чіткий і ясний перелік умов, яким має відповідати засуджений для отримання можливості звільнення від відбування покарання. У міжнародній практиці така ситуація дістала назву «право на надію», тобто право засудженого сподіватися на можливе, перспективне звільнення від довічного ув'язнення. Якщо ж такого переліку немає або процедура не коректна, то право на надію нівелюється і, як наслідок, можливим стає порушення ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, а саме в частині заборони нелюдському чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання.

Має місце специфічне поводження із засудженими жінками низкою обставин як фізіологічного, так і психологічного характеру. Як правило, у жінок менший зріст, вага, розмір мускулатури, об'єм та життєва місткість легенів, відносно слабкіша серцево-судинна система, вона менш стійка, серце легше, стінки його тонкіші, пульс частіший. Це є доказом того, що жінка за анатомо-фізіологічними особливостями біологічно слабша особа, обмежена у своїх фізичних можливостях [4].

Жінки, засуджені до позбавлення волі – це специфічна категорія засуджених, яка потребує особливого механізму подолання негативних наслідків покарання. Підвищена сенситивність жінок, їхні ціннісні пріоритети, що обумовлені гендерними стереотипами та роллю, вимагають

врахування того, що стосовно засуджених жінок має бути здійснена така лібералізація умов відбування покарання, яка б мінімізувала ймовірність розриву родинних та інших близьких стосунків, зменшила перешкоди до здійснення материнських функцій безпосередньо, без розриву із дитиною [5]. Отже, жінки, засуджені до довічного позбавлення волі, є специфічною категорією засуджених, яка потребує запровадження особливого механізму досягнення мети виправлення та подолання негативних наслідків відбування покарання.

Висновок. Підсумовуючи усе вищезазначене, можна зробити висновок, щоб відбування довічного позбавлення волі відповідало міжнародним стандартам, необхідно розробити та прийняти процедури для створення, втілення та перегляду індивідуальних програм для довічного ув'язнених з особливим акцентом на програмах навчання та виправлення. Також, шляхом залучення засуджених до всіх сфер життя, в ув'язнених буде виховуватися почуття відповідальності. На мою думку, необхідно надавати довічно ув'язненим можливість для спілкування та збереження соціально корисних контактів із зовнішнім світом та розробити і використовувати системи спілкування і стилю керівництва, які б заохочували налагодження позитивних відносин засуджених з персоналом установи. Потрібно законодавча закріпити підстави для осіб, які виправилися, інакше практика нашої країни йде всупереч ст. 3 Конвенції.

Література

1. Кримінальний кодекс України // ВВР України. 2001. № 25-26. Ст. 131
2. Кримінально-виконавчий кодекс України // ВВР України. 2004. №3 Ст. 21.
3. Мальчевська А., Микитась І. Актуальні питання помилування засуджених до довічного позбавлення волі / Мальчевська А., Микитась І. // Порівняльно-аналітичне право 2015. №6. С. 262-269.

4. Бадира В.А. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання : автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. наук : спец. 12.00.08 / В.А. Бадира ; Львівськ. нац. ун-т імені Івана Франка. Л., 2005. 23 с.
5. Інформ. бюл. за матер. курсу підвищ. кваліфікації резерву кадрів на посади начальників органів та установ виконання покарань кримінально-виконавчої системи України. Б. Церква : уч-ще проф. підгот. прац. крим.-вик.сист., 2003. 297 с.